

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 Vtrum diligere Deum sit melius, quàm diligere proximum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

micum sit magis meritorium, A quam diligere amicum.

SED CONTRA est, quia illud, quod est melius, est magis meritorium: sed melius est diligere amicum, quia melius est diligere meliorem. amicum autem qui amicus est melior, quam inimicus, quod ergo diligere amicum est magis meritorium, quam diligere inimicum.

RESPON. Dicendum, quod diligendi proximum ex charitate, Deus est, sicut supra dictum est. Cum ergo quaeritur, quid sit melius, uel magis meritorium, utrum diligere amicum, uel inimicum, dupliciter istae dilectiones comparari possunt. Vno modo ex parte rationis, propter quam diligitur. Primo quidem modo, dilectio amici praeminet dilectioni inimici, quia amicus & melior est, & magis coniunctus, unde est materia magis conueniens dilectioni. Et propter hoc actus dilectionis super hanc materiam transiens, melior est, uade & eius oppositum est deterius: peius, n. est odire amicum, quam inimicum. Secundo autem modo, dilectio inimici praeminet propter duo.

Primo quidem, quia dilectionis amici potest esse alia ratio quam Deus: sed dilectionis inimici solus Deus est ratio. Secundo, quia praesupposito quod uterque propter Deum diligitur, fortior ostenditur esse Dei dilectio, quae animum hominis ad remotiora extendit. usque ad dilectionem inimicorum: sicut uirtus ignis tanto ostenditur esse fortior, quanto ad remotiora diffundit suum calorem. Tanto ergo ostenditur diuina dilectio esse fortior, quanto propter ipsam difficiliorem implemus: sicut & uirtus ignis tanto est fortior, quanto comburere potest materiam minus combustibilem. Sed sicut idem ignis in propinquiora fortius agit, quam in remotiora: ita et charitas feruentius diligit coniunctos, quam remotos. Et quantum ad hoc, dilectio amicorum secundum se considerata, est, feruentior & melior, quam dilectio inimicorum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerbum Domini est per se intelligendum. Tunc enim dilectio amicorum apud Deum mercedem non habet, quando propter hoc solum amantur, quia amici. Et hoc uidetur accidere, quando sic amantur amici, quod in inimici non diliguntur. Est tamen meritoria amicum dilectio, si propter Deum diligantur, & non solum quia amici sunt.

AD ALIA patet responsio per ca, quae dicta sunt. Nam duae rationes sequentes procedunt ex parte rationis diligendi: ultima uero ex parte eorum, quae diliguntur.

ARTICULVS VIII.

Utrum sit magis meritorium diligere proximum, quam diligere Deum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod magis sit meritorium diligere proximum, quam diligere Deum. Illud enim uidetur esse magis meritorium, quod Apostolus magis elegit: sed Apostolus praelegit dilectionem proxiimi dilectioni Dei, secundum illud ad Rom. 9. Optabam anathema esse Christo pro fratribus meis. ergo magis est meritorium diligere proximum, quam diligere Deum.

¶ 2. Praet. Minus uidetur esse meritorium aliquo modo diligere amicum, ut dictum est: sed Deus maxime est amicus, qui prior dilexit nos, ut dicitur. Ioan. 4. ergo diligere Deum uidetur esse minus meritorium.

¶ 3. Praet. Illud, quod est difficilius, uideretur esse uirtuosius, & magis meritorium: quia uirtus est circa difficile, & bonum, ut dicitur in 2. Ethic. sed facilius est diligere Deum, quam proximum, tum quia naturaliter omnia Deum diligunt: tum quia in Deo nihil occurrit, quod non sit diligendum, quod circa proximum non contingit. ergo magis est meritorium diligere proximum, quam diligere Deum.

SED CONTRA est, quia propter quod unum, quodque, illud magis: sed dilectio proximi non est meritoria, nisi propter hoc, quod proximus diligitur propter Deum. ergo dilectio Dei est magis meritoria, quam dilectio proximi.

RESPON. Dicendum, quod comparatio ista potest intelligi dupliciter. Vno modo, ut scilicet consideretur utraque dilectio: & tunc non est dubium, quod dilectio Dei est magis meritoria. Debetur enim ei merces propter seipsam, quia ultima merces est frui Deo, in quem tendit diuinae dilectionis motus. Unde & diligenti Deum merces promittitur Io. 14. Si quis diligit me, diliget a Patre meo, & manifesta boei meipsu. Alio modo, potest attendi ipsa comparatio, ut dilectio Dei accipiatur, secundum quod solum diligitur: dilectio autem proximi accipiatur, secundum quod proximus diligitur propter Deum. Et sic dilectio proximi includit dilectionem Dei: sed dilectio Dei non includit dilectionem proximi. Unde erit comparatio dilectionis Dei perfectae, quae extendit se etiam ad proximum, ad dilectionem Dei insufficientem & imperfectam: quia hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligit & fratrem suum: & in hoc sensu dilectio proximi praeminet.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod secundum unam glossam expositionem, hoc Apostolus tunc non optauit.

quatuor, supponit eandem charitatem diligere amicum plus quam ut quatuor: quoniam eadem charitas magis tendit obiectum propinquius, quam remotum. Cum ergo dicitur, Dilectio proximi includit dilectionem amici, distinguendum est de dilectione habituali, uel actuali amici. Nam si de habituali est sermo, uerum assumitur: sed oppositum concluditur, ut dicitur: quia eadem charitas magis tendit in propinquum, quam remotum. Et propterea neganda est sequela: quoniam non includit illam gradualiter, & aliquid addit, sed includit illam ut communem causam sui. & dilectionis amici. Si uero de dilectione actuali amici est sermo, falsum manifeste assumitur. Non enim in actu, quo diligo Ioanem inimicum, claudatur actus, quo diligo Petrum amicum.

¶ Super questio. uiginti. septima articulum octauum.

¶ Articulus 8. Responsio ad tertium quod dicitur: quia pluries oportet ea uti, nihilque aliud scribendum occurrit.

¶ Super questio. uiginti. septima articulum octauum.

¶ Articulus 8. Responsio ad tertium quod dicitur: quia pluries oportet ea uti, nihilque aliud scribendum occurrit.

¶ Super questio. uiginti. septima articulum octauum.

¶ Articulus 8. Responsio ad tertium quod dicitur: quia pluries oportet ea uti, nihilque aliud scribendum occurrit.

¶ Super questio. uiginti. septima articulum octauum.

Infra q. 181. ar. 2. co. Et 3. dist. 30. ar. 4. Et quodlibet. ar. 11. cor.

Ar. praeced.

Lib. 2. Ethic. c. 3. circa finem 5.

Glossa ordinaria in principio metrica. ar. ad c. 9.

Chryf. lib. 1. a med. lib. tom 5.

bat, quando erat in statu gratie, ut scilicet separaretur a Christo pro fratribus suis: sed hoc optauerat, quando erat in statu infidelitatis: unde in hoc non est imitandus. Vel potest dici, sicut dicit Chryf. in lib. de compuncti one, q per hoc non ostenditur, quod Apost. plus diligeret Deum, quam seipsum. Vollebatur enim ad tempus priuari fruitione diuina, quod pertinet ad dilectionem sui, ad hoc quod honor Dei procuraretur in proximis, quod pertinet ad dilectionem Dei.

AD SECVNDVM dicendum, quod dilectio amici pro tanto est quandoque minus meritoria, quia amicus diligitur propter seipsum, & ita deficit a uera ratione amicitiae charitatis, quae est Deus. Et ideo quod Deus diligitur propter seipsum, non diminit meritum: sed hoc constituit totam meriti rationem.

AD TERTIVM dicendum, quod plus facit ad rationem meriti, & uirtutis bonum, quam difficile. Unde non oportet, quod omne difficile sit magis meritum, sed quod sit difficile, ut etiam sit melius.

Super quaestione vigesimam octauam.

IN articulo hoc solum scribendum occurrit iuxta primam articulo quod charitas est amor Dei, parit gaudium secundum utramque rationem, scilicet gratiam, & concupiscentiam, seu de ipso Deo in se, & de personae eius. Nam ex natura rei amatur Deus, habet, quod non nisi gaudere possit de bono diuino: quia bonum diuino nihil damni accidere potest, sed semper optimum, & immutabile, ac per hoc semper materia gaudij est apud amantem. Et ex natura talis amoris Dei, qualem significat charitas, habet quod Deum presentem faciat amantem secundum nobilissimum effectum, ipsam, scilicet gratiam, & charitatem cleuatam creaturam in deiuitis confortium. Et propter huiusmodi presentiam amati parit etiam gaudium magnum. Sed primum est maius, & essentialius charitati, quia est de Deo in se directe. Augetur quoque primum gaudium ex materia secundum se, scilicet tali presentia Dei in anima, dum in sanctificationem diuini nominis, in regnum Dei, in uoluntatis diuinae exceptionem retorquetur. Haec enim tantum, quam in proximo, maxime materia gaudij expletis desiderium amatis Dei, sicut bonum uti-

Infra q. 35. artic. 2. & 3. cor. Et 3. cor. Et ma. q. 10. ar. 2. cor. Et opul. 4. c. 2.

QVAESTIO XXVIII DE GAUDIO, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus consequentibus charitatis actui principalem, qui est dilectio. Et primo, De effectibus interioribus. Et secundo, De exterioribus.

CIRCA primum tria consideranda sunt. Primo, De gaudio. Secundo, De pace. Tercio, De misericordia.

CIRCA primum querantur quatuor. Primo, Vtrum gaudium sit effectus charitatis. Secundo, Vtrum huiusmodi gaudium compatiatur. Tercio, Vtrum illud gaudium possit esse plenum. Quarto, Vtrum sit uirtus.

ARTICVLVS PRIMVS Vtrum Gaudium in nobis sit effectus charitatis.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod gaudium non sit effectus charitatis in nobis. Ex absentia enim rei amatae magis sequitur tristitia, quam gaudium: sed Deus, quem per charitatem diligimus, est nobis absens, quando in hac uita uiuimus. Quantum enim sumus in corpore, peregrinamur a Domino ut dicitur 2. ad Corinthios 5. ergo charitas in nobis magis causat tristitiam, quam gaudium.

2. Praet. Per charitatem maxime meremur beatitudinem: sed iter ea, per quam beatitudinem meremur, potest

nititur in iustis, quod ad tristitiam pertinet, secundum illud Matthei. Beati qui lugent, quoniam consolabuntur. Ergo magis est effectus charitatis tristitia, quam gaudium. 3. Praet. Charitas est uirtus distinet a spe, ut ex supra dictis distinet a spe, ut ex supra dictis distinet a spe, ut ex supra dictis distinet a spe.

SECVNDVM dicendum, quod si fuerit in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, sed gaudium in nobis datur ex spiritu sancto, secundum illud Romanorum 14. Non est regnum Dei esca, & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Ergo charitas est causa gaudij.

RESPOND. Dicendum, quod sicut imperator cum de passionibus ageretur, ex amore pro gaudio, & tristitia, sed contrario modo. Enim ex amore causatur uel propter praesentiam amati, uel etiam propter hoc, quod ipsum bonum in se, & conferatur, quod hoc maxime pertinet ad amorem benevolentiam, per quem aliquis gaudet de amico benevolentiam, etiam si sit absens. Contrario modo sequitur tristitia, uel propter absentiam, uel propter hoc, quod amatum, cui uolumus bono priuari, aut aliquo malo deprimi. Tamen autem est amor Dei, cuius bonum in se, quia ipse est sua uoluntas. Et ex hoc ipso gaudium est in amante per nobilissimum suum effectum illud 1. Io. 4. Qui manet in charitate, nec, & Deus in eo. Et ideo spirituale gaudium de Deo habetur, ex charitate causatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non in corpore, dicitur peregrinari. In comparatione ad illam praesentiam, quae est praesens propter unionem. Unde de absentibus. Per fidem enim ambulamus, & non cibem. Est autem praesens se amantibus habitata per gratiam in habitationem.

AD SECVNDVM dicendum, quod beatitudinem meretur, est de his que uoluntati contraria. Unde eiusdem rationis est, quod iustus ex charitate causatur, & tale gaudium le de Deo: quia eiusdem rationis est gaudium quo bono, & tristitia de his, quae ei reprobatur. AD TERTIVM dicendum, quod esse spirituale gaudium dupliciter. Vn modo, quod gaudemus de bono diuino participato. Alio modo, secundum quod gaudemus de bono diuino, prout a nobis participatur. In primo gaudium melius est, & hoc procedit ex charitate: sed secundum quod gaudemus ex spe, per quam expectamus diuina beneficia. Quamuis etiam ipsa fruitio uel perfectio uel facta, secundum mensuram charitatis.

ARTICVLVS SECVNDVS Vtrum gaudium spirituale, quod ex charitate procedit, admittit tristitiam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod gaudium spirituale, quod ex charitate procedit, recipiat admittionem tristitiae.